

Primera part
UNA CASA SENSE CORTINES

"... and I drive a little too fast"
E. C. REDDING, *The end of a love affair*

La bola blanca saltironeja d'un número a l'altre sobre la roda que roda, determinant el destí. Diu la lletra del Fado da adiča que "o destino é linha recta", però de vegades dóna tombs i tombs, si bé al final sempre pren una via directa. El destí acaba fent drecera. Un altre fado clàssic, Sabe-se lá, adverteix que "ninguém foge au seu destino". Ningú no el pot defugir. I remata el Novo fado da Severa, conegut també com Rua dô Capelao, amb una sentència fatalista, aplicable a les víctimes de l'amor, a qui nega lliure arbitri i capacitat de rebel·lió: "Tenho o destino marcado desde a hora em que te vi..."

La boleta bota i rebotja i posterga el vaticini de l'atzar, i no acaba de decidir-se per cap de les caselles. El seu rodar s'alenteix tan bon punt abandona la llisor del velòdrom superior de fusta polida, on només ha d'esquivar els petits rombes niquelats, i es precipita per damunt la filera atapeïda del ròdol numerat cap a la cursa d'obstacles formada per les breus separacions entre les cel·les negres i vermelles, mentre el moviment del cercle còncav concentra totes les mirades expectants, hipnotitzades pel giravolt que s'eternitza.

El retruc sord i reiterat de l'ivori contra el lliscar gairebé inaudible del giny circular, només un brunzit, que el crupier ha impulsat empenyent un dels quatre braços de l'eix amb un gest professional exempt de qualsevol vestigi de passió o parcialitat, és percebut amb nitidesa enmig del silenci dens que s'ha establert al seu voltant.

La jugada s'allarga, els rostres es congestionen, les mans s'han quedat quietes damunt del tapet verd o estrenyent entre els dits les piles de fitxes de colors, tot i que algun dels jugadors encara demostra sang freda fent una calada distreta al

seu cigarret... Finalment, després d'alguna vacil·lació d'última hora, la bola es decideix i frena la seva cursa desbocada: onze, negre, imparell.

La tensió nerviosa s'afluixa, els entaulats tornen a respirar, els batecs del cor recuperen el ritme normal, el rellotge el seu tic-tac, la vida el seu curs inexorable i les cares el semblant d'indiferència aparent, que darrere una cortina glacial no poden, però, evitar que en alguns casos es dibuixi un rictus de decepció o bé un principi de somriure cofoi, ràpidament reprimat. Hi ha ulls en què llueix una llum nova, d'altres en què s'ha instal·lat una ombra que no hi era abans.

Un parell de minuts per refer-se, oxigenar els pulmons o ficar-hi encara més fum del cigarret que s'havia estat consumint tot sol, mig oblidat en un cendrer, formular noves apostes, i el mecanisme comença a girar de nou, per enèsima vegada al llarg de la nit, com si no hagués passat res.

Sort o fatalitat en estat pur. A diferència de les cartes, on el jugador té alguna intervenció que pot influir o decantar el desenllaç, algun mèrit en la resolució favorable de la partida, en aquest joc tot es redueix al caprici de la fortuna. En aquest sentit, a què és més equiparable la vida de les persones, al pòquer o a la ruleta?

Roda la ruleta igual que roda el cotxe al voltant de la ciutat, una capital de província de terra endins, ni massa menuda ni massa gran. Roda impertorbable, persistent, seguint el camí traçat. Les sortides del recorregut perimètric van passant sense que el vehicle es determini a optar per cap d'elles, igual que a la petita bola li costa de prendre partit per alguna de les estretes cavitats negres o vermelles, per sota d'un número blanc.

La circulació és fluida, aquesta nit de principis d'estiu. Sense a penes necessitat de prémer gaire més del compte el pedal del gas, pel carril de la dreta va quedant enrere una rècula de camions llargs i pesats, alguns amb enfilalls de bombetes enceses delimitant la caixa, que fan inevitable evocar decoracions nadalenques, les plaques posteriors grogues ribetejades de roig amb la inscripció Long vehicle o bé Veicolo lungo, una

part d'ells amb matrícules estrangeres, que s'obstinen en la seva marxa a velocitat fixa.

Quan dormen, aquests camioners? En quins pensaments entretenen tantes hores d'immobilitat forçada, atents a la conducció? Quines músiques els acompanyen, quins estrofolaris programes radiofònics per a insomnes? Quina opinió els deuen merèixer aquestes viles i ciutats que sobrepassen per rondes exteriors sense desvetllar-los potser ni una mínima curiositat?

Successions més o menys ordenades d'edificis intercanviables, sovint anònimes per a ells, si no han tingut la precaució de fixar-se en el nom a l'indicador corresponent, albirades de reüll en la distància. La fatiga de tantes hores de viatge és massa gran per ni tan sols posar-se a imaginar com deu ser viure allí, admetent que l'esforç mental valgui la pena, perquè al capdavant totes les vides a totes les ciutats s'acaben assemblant.

A l'altre cantó de la calçada d'aquest trajecte perifèric, més enllà de l'esclat momentani dels fars que avancen a intervals regulars en direcció contrària, s'entrelluca una presència lumínica cada cop més densa. En un principi són només llums esparses, illots de calidesa que denoten presència humana enmig de la negror còsmica dels camps de conreu. Però en la llunyania, la creixent concentració d'incandescències, reflectida en la volta nocturna tot formant una nebulosa entre ambre i siena, permet d'endevinar la taca de claror corresponent a la pròxima aglomeració urbana, en aparença bastant més extensa de nit que de dia, per l'efecte delator de l'estesa fúlgida.

Aviat, tan sols dos o tres quilòmetres més endavant, es podrà observar entre el caramull de resplendors artificials el perfil de la vella catedral enlairada, senyorejant des del cim d'un turó l'urbs i la plana fèrtil que l'encercla, el solitari promontori culminat per un campanar vertical com un far que guia els viatgers perduts en la nit.

Però ell, l'Andreu Comella, quaranta-dos anys, llicenciat en història que no ha exercit mai com a tal, actualment crític i editor gastronòmic, un fill, separat, es resisteix per ara a la crida atàvica de la torre gòtica banyada en feixos de llum color de nespra madura, gairebé del color exacte de la melmelada de taronges amargues dels seus amargs esmorzars, a la temptació

refulgent de la ciutat tan coneguda que es desplega a tan sols cinc minuts amb cotxe de l'autovia que la circumda, que és la ciutat on viu. La ciutat "dolça i secreta" del poeta Màrius Torres, aquell metge sensible, culte i melòman que poc abans de morir jove i amb la seva família exiliada després d'una guerra brutal que havia ensorrat tot el seu món, en un sanatori per a tuberculosos "molt lluny d'aquí", va escriure que els anys d'alegria són breus com una nit.

Les nits actuals de l'Andreu Comella no són breus, més aviat inacabables, els seus anys alegres semblen haver transcorregut i és incapaç ara com ara de trobar cap dolçor a la seva ciutat. Retornar, doncs, al seu recer? No, encara no.

Igual que a la bola indecisa de la ruleta, reticent a disminuir la inèrcia de la rotació i deixar-se caure en un dels petits compartiments numerats, a ell no se li acudeix ara res més que seguir rodant, com si es trobés enxampat en un laberint circular sense sortida. Continuar endavant sense parar, talment un autòmat, propulsat per l'instint, les mans empegades al volant i el peu dret sobre l'accelerador, avançant per l'esquerra la feixuga processó de tràilers que estrenyen la carretera, en algun tram perillosament, un rere l'altre, i encara un altre, i un altre, com si no s'haguessin d'acabar mai, la interminable comitiva sorollosa de gruixuts pneumàtics que no paren tampoc de rodar, com ell mateix a l'entorn de la seva ciutat, una bola en la ruleta del destí.

El magnetitza el gir insistent de les corones de cautxú que rodolen fregant el quitrà, la mateixa fascinació morbosa que sempre ha sentit pel vogir de les hèlixs o les pales dels ventiladors, que preveu letal però malgrat això l'imanta amb una força misteriosa, autodestructiva: posar un dit entre les aspes esmolades, tòrcer el cotxe cap al davall de la panxa d'un d'aquells remolcs més llargs que una vida sense esperança, entre els trens de rodes que no s'aturarien fins a deixar-lo triturat... Fóra tan senzill. Tan ràpid. Un simple cop bruscat del volant a la dreta i s'hauria acabat tot d'una vegada. Per sempre. Quin descans.

Les seves llòbregues reflexions el tenen obcecat. No sent gairebé el ronc persistent del motor dels camions, els seus esbufecs de monstres prediluvians quan emprenen una de les pujades suaus del trajecte, el subsegüent xerric hidràulic dels frens costa avall després del canvi de rasant. Tota aquesta fanfara mecànica queda com una simple remor de fons a la música que ressona a tot volum dins del cotxe des dels sis altaveus estratègicament situats.

És un disc de Frank Sinatra dels anomenats conceptuals o temàtics, una mica estrany i crepuscular, setze tracks breus d'ecos noctàmbuls que s'adiuen al seu estat d'ànim actual. La veu acariciadora i bressolant d'un Sinatra de mitjana edat, recosint un tapís ben trenat de guitarres, arpes, xilòfons i, sobretot, violins. Llangorosos violins que ploren com amants abandonats enmig de la nit. Un ritme mandrós, que no convida a córrer més del compte ni a avançar a batzegades, que no incita a la gratuïta reprise, a la maniobra suïcida, sinó al manteniment d'una marxa regular. A la calma continguda. A la vida, malgrat tot. A l'experiència sovint decebedora de la vida humana.

Li agrada també Sinatra perquè vocalitza unes lletres intel·ligibles, fins i tot per a algú amb un anglès elemental com el seu. Unes lletres en què sovint se sent retratat. El lament melòdic dels cors ferits, la masculinitat vulnerable, que no s'avergonyeix d'expressar els seus sentiments més íntims, despullats: el desamor, l'enyorança, el desencís, l'absència, la soledat... Aquest àlbum de 1955 aplega cançons amb encapçalaments que podrien ser traduïts com Content de ser infeliç, Quan l'amor se n'ha anat, La darrera nit que vam ser joves, Mai no seré el mateix o Me'n surto molt bé sense tu. I per què no se'n pot sortir ell, es pregunta l'Andreu. No, fa l'efecte que ell no té la sort, el temperament o l'aplom del crooner dels ulls blaus.

In the wee small hours in the morning... és el títol i alhora la primera frase del disc. A les hores petites de la matinada. Ara mateix és la més petita de totes: un quart d'una. Un dia nou. Divendres, 21 de juny de 2002. Un dia que no està ara mateix en condicions de saber com acabarà. On i amb qui. Podria albergar dubtes respecte de la primera qüestió, cap ni

un pel que fa a la segona: sol. Com un mussol. Una sentència inapel·lable. Tret d'alguna poc plausible sorpresa al darrer moment. Hora en tot cas de ser a casa, al llit. Però no té son. Ni en tindrà, massa que ho sap. No té son ni tampoc té casa, com qui diu, posats a dir. Una casa sentida com a pròpia. Una casa com una pàtria.

L'havia tinguda, però des d'aleshores sembla haver passat tota una vida. Ara mateix se sent un apàtrida. Un apàtrida insomne conduït a la deriva, per la nova carretera de quatre carrils que esquiva gràcies a un ample revolt la ciutat escenari del seu present malestar, on fa ja massa temps que no troba gaires motius per ser feliç.

De feliç, en aquesta ciutat de llegendàries boires hivernals, li fa l'efecte a l'Andreu que ja només ho és el sol, tal com va pressentir el mateix Màrius Torres, que a pesar d'això l'enyorava tant. Un sol que ara a la nit no es pot veure. Ara es veuen les estrelles, que malgrat ser tantes a fer-se companyia potser no coneixen tampoc la felicitat: "No veus, cor meu, la soledat de les estrelles?", es preguntava el poeta malalt.

Lleida (Pardinyes). La primera sortida i se la salta. La bola segueix girant, encara li queda empenta per rodar una estona. El cotxe es coneix el camí de memòria. L'havia fet moltes vegades, a aquesta mateixa hora i algunes nits més tard.

Al Joan li costava de dormir. No hi havia manera que agafés el son. Tenia pocs mesos de vida i una tossuderia que desesperava els seus pares, que ja no sabien què fer: si s'havia proposat de passar-se tota la nit plorant, la hi passava, res no l'en inhibia. Tots els remeis clàssics semblaven destinats al fracàs. Ni cançons de bressol, ni abraçades que asosseguen, ni paraules amoroses —ni renecs, per suposat—, ni passejades a les fosques pel passadís amb el farcellet de roba i carn als braços, ensopegant de tant en tant amb algun moble que semblava aprofitar el desconcert familiar per jugar a fet i amagar... Quantes hores no s'havia hagut d'estar l'Andreu prenent paciència a la petita habitació infantil, dempeus o assegut al parquet, balancejant primer el bressol i posteriorment el llit de fusta blanca amb protectors encoixinats de randa amb un

impuls dèbil però constant, murmurant alhora tendreses a l'orella del fill. Tot debades. Fins i tot ell i la Laura s'havien atrevit a contravenir un dels principis bàsics del cèlebre mètode del doctor Estivill, tan en voga aleshores, portant la criatura al seu llit, encaixada entremig dels dos. De moment havia fet el seu efecte, però a la llarga no havia servit de res, tampoc.

Ni dormia ni els deixava dormir. Feia setmanes que durava aquell calvari. Patien pel nen, que no descansava prou i en la careta del qual els semblava apreciar ja els senyals de la fatiga acumulada, ombres fosques sota uns ulls deslluïts, i patien també per ells mateixos, amb un egoisme que aleshores encara els semblava una mica indigne, desnaturalitzat. L'endemà es llevaven baldats, els globus oculars adolorits, vermellosos i coberts per un tel d'humitat, la cara embotornada, els braços i les cames de plom, com després d'una nit sencera de gresca i excessos alcohòlics, però no hi havia hagut ni una cosa ni l'altra. No hi havia hagut tampoc amor físic, no hi havia temps ni calma per a l'amor, que confiaven retrobar més endavant. Els esperava tot un dia de feina. I la nit següent, tornem-hi, que no ha estat res. En algun moment de fúria, l'Andreu havia estat temptat de llançar aquell intrús per la finestra. Una temptació que s'esvaïa en un segon, és clar, tan sols mirar la seva fesomia tan dolça.

Aquella situació generava neguit i contínues discussions a la parella. Tot i ser conscients, amb el cap fred, que cap dels dos no en tenia la culpa, no podien deixar d'etzibar-se un seguit d'acusacions a la cara i recriminar l'un a l'altre allò que segur que no estaven fent bé, perquè alguna cosa no devien fer bé, atès que la majoria dels nens de l'edat del seu dormien les hores de rigor i deixaven descansar els pares.

Es van veure obligats a subscriure un pacte de no-agressió, consistent a procurar oblidar cada matí les paraules gruixudes que s'havien clavats com dagues la nit abans. Passar en llevar-se un esborrador humit per la pissarra de la memòria immediata. Cada nou dia hauria de ser un full en blanc, net de tota ofensa o rancúnia. Ho procuraven, però...

Fins que una nit, provant ja gairebé l'últim recurs, els va fer l'efecte d'haver trobat el remei. Alguna vegada, anant de

viatge, en una de les escadusseres sortides de cap de setmana, les poquíssimes que s'havien permès, entre altres motius per la impossibilitat de gaudir de repòs nocturn, havien comprovat que el Joan s'adormia com un angelet un cop instal·lat dins del seu cabàs especial en el seient de darrere del cotxe en marxa. El rum-rum seguit i el moviment regular del vehicle devien actuar com el somnífer més eficaç. I el pare aquella nit va pensar, després de més de dues hores vetllant inútilment la criatura rebeca, si no seria una bona solució anar a fer una volta amb el cotxe. La mare estava massa rendida per oposar-se a una iniciativa en principi tan absurda, i hauria fet qualsevol cosa, per esbojarrada que semblés, per tal de veure com el seu fillet conciliava finalment el son.

Va funcionar. Després, al cap dels anys, llegirien en un article divulgatiu a la secció de salut d'un diari, firmat per un especialista en trastorns del son, que allò que havien fet era del tot contraproduent, una solució momentània que els podia portar més problemes a la llarga, pa per avui i gana per demà. Que el nen es podia malacostumar i aleshores no s'adormiria més si no era recorrent al truc que acabaven de descobrir. Per sort, la teoria en el seu cas havia fallat.

Superats aquells mesos de desgavell, el problema no es va tornar a reproduir, si bé és cert que el Joanet mai no s'havia caracteritzat després per ser un dormilega.

De manera que, vist l'èxit d'aquella primera experiència, les nits que el Joan marranejava més del compte, pare i mare l'agafaven ben embolcallat amb una manteta i el baixaven fins al garatge per posar-lo dins del cotxe i engegar. No importava l'hora, per tard que fos, només que el petit se submergís en el dolç estany de la inconsciència i el silenci de plors, sentir aquell minúscul respirar regular tan reconfortant. De vegades aquest efecte s'aconseguia en uns pocs minuts, altres calia conduir una bona estona i recórrer una distància relativament llarga. Si no s'havia adormit prou profundament, corrien el perill que un cop de nou a casa es tornés a desvetllar, tota l'operació malbaratada, amb la peresa que feia posar-s'hi, sobretot a l'hivern, pel fred que de sobte et pessigava la pell i les boirades tan habituals d'aquella plana que dificultaven la conducció.

Per poder circular aquelles nits de tragí a una velocitat constant i sense els sacseigs inevitables del trànsit urbà, que sobresaltaven el tendre passatger, l'Andreu evitava les avingudes més cèntriques amb semàfors i s'adreçava als afores de la ciutat, d'on partien les carreteres a camp obert. A fi de no allunyar-se massa, i poder retornar tan bon punt hagués aconseguit la seva finalitat, va prendre per costum de resseguir la via circumval·lant aleshores acabada d'inaugurar. Hi entrava des del barri de Pardinyes. Altres vegades, a fi de poder disposar d'un trajecte més llarg, l'havia anat a buscar per l'antiga N-II, creuant el pont sobre el Segre construït un parell d'anys abans que donava a la rotonda el·líptica del cementiri, seguint per davant de l'estació de mercaderies del Pla de Vilanoveta i trencant després per la carretera de la Seu d'Urgell, fins a enllaçar amb el nou curs desplaçat de la nacional doblada poc abans del poble d'Alcoletge. No parava fins que del darrere li arribaven aquells dèbils ronquets que sonaven a les seves orelles com música celestial.

Algunes nits, amb una mica de sort, podia deixar estar la seva excursió intempestiva a la segona o tercera sortida, però d'altres es veia obligat a recórrer bona part de la vintena de quilòmetres de la nova infraestructura al complet, gairebé de punta a punta, quan els cartells anunciaven ja l'última oportunitat amb la llegenda Alcarràs, que era l'accés més occidental de la ciutat, coincidint amb el fins feia poc vigent traçat de la carretera de Saragossa i Madrid.

Si a aquesta altura el nen no s'havia adormit, és que no hi havia res a fer. Però això no passava quasi mai. El més normal, les deu o dotze vegades que ho van portar a terme, és que assolís l'objectiu per partida doble, perquè la mare s'havia quedat també ben clapada allà al darrere. Entendrit i commogut per la visió en la penombra dels dos bells dorments pel retrovisor, algun cop havia tingut la temptació d'emprendre una segona volta de propina al circuit improvisat.

Avui és ell qui torna a travessar la nit per la mateixa ruta semicircular, però sol, sense el Joan, que ja té cinc anys i ha après a dormir de forma natural, malgrat els temors i les advertències que s'havien acabat demostrant infundats, d'una

base científica més que qüestionable. També sense la Laura, que ara mateix deu estar compartint el son amb un altre home, en un altre llit. Potser en el mateix llit que havia estat el seu propi llit.

Ara és ell qui no pot dormir, i per això condueix en la foscuria sense fita, no pas amb la finalitat d'atreure la son, que sap que és un esforç inútil, sinó per tenir la sensació d'estar fent alguna cosa, moure's per sentir-se viu i de pas escapar de casa, on no es pot quedar, perquè s'hi ofega. Fugir, fugir, fugir... Anys enrere havia llegit una frase en un llibre de Sam Shepard, Cròniques de motel, que ara mateix podria prendre com a divisa: "Vull anar per la carretera sense pensar en res". Les mans al volant i la ment en blanc.